

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

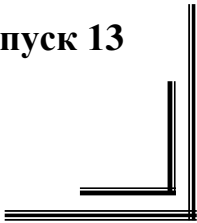

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

прояви почуттів, відібрані в якості найбільш ефективних, що сприяє підтримці та збереженню цілісності особистості. Беручи участь у відтворенні цих норм, учасник засвоює та присвоює їх. Емоційне прийняття, відкритість новому емоційному досвіду в ході казкотерапії посилює глибину впливу. Крім того, в ході загального обговорення психолог спеціально зупиняється на найбільш важливих моментах, доповнюючи прихований вплив роз'ясненнями та коментарями.

Засвоєння та відпрацювання нових форм поведінки, а також усвідомлене ставлення до них при емоційній підтримці з боку оточуючих. Особливістю процесу казкотерапії є варіативність та імпровізаційність. Це дає змогу відтворювати різні форми поведінки достатню кількість разів, без остраху перетворення процесу в механічне повторення.

Необхідно також пам'ятати, що в ході вербалізації своїх почуттів у дітей формуються нові види поведінки, вони позбавляються страхів, знаходять друзів. Саме обговорення казкової історії дозволяє сформувати або розвинути необхідні якості особистості.

Список використаної літератури

1. Казкотерапія. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mamka.info/index.php?topic=4855.0>
2. Особливості застосування ігрового методу та засобів мистецтва у психокорекційній роботі. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.br.com.ua/referats/Psychology/82701-5.html>

УДК:159.97-053.6

ОСНОВНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ Й ЧИННИКИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТРИВОЖНОСТІ І СТРАХУ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Забегаліна Дарина, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Рудь.Г.В, кандидат психологічних наук, доцент

Актуальність вивчення проблем підліткового віку обумовлюється, як правило, не тільки суто індивідуальною ситуацією психічного розвитку 10-16-річної дитини, але, також новим рівнем вимог сучасного суспільства до формування активної життєвої позиції зростаючої людини. Для вирішення проблем, пов'язаних з підлітковим віком, необхідний комплексний підхід до вивчення особливостей підліткової фази психічного розвитку та до розкриття змісту процесу розвитку дитини на цій ключовій фазі переходу від дитинства до зрілості.

Проблемами підліткового віку займалися Д.І. Фельдштейн, Л.І. Божович, В.С. Мухіна, Л.С. Виготський, Т.В. Драгунова, М. Каї, А. Фрейд. Підлітковий вік характеризується ними як перехідний, складний, важкий, критичний і має найважливіше значення в становленні особистості людини: розширюється обсяг діяльності, якісно змінюється характер, закладаються основи свідомої поведінки, формуються моральні уявлення.

Емоційну сферу сучасних підлітків дослідники (М. Гаранян, І. Дубровіна, О. Захаров, Т. Кириленко, Г. Крайг, С. Колот, С. Максименко, В. Моргун, А. Прихожан, Ф. Райс, С. Ракітянська, О. Саннікова, А. Старовойтов, О. Тхостов, А. Холмогорова, В. Юстіцкіс та ін.), в першу чергу відмічають її особливу уразливість, схильність до виникнення підвищеної тривожності, до депресивних станів, нейротизмів, агресії тощо. Особливості емоційності підлітків виявляються також у розширенні патернів емоційних переживань, забагаченні її палітри.

Тема нашого дослідження є досить актуальною на сьогоднішній день, адже розвиток суспільства стрімко розвивається вперед, поряд з цим підлітковий вік набирає все нових характеристик. Емоційна сфера підлітків з кожним роком змінюється, тому важливо досліджувати та вивчати нові аспекти розвитку, це допоможе бути більш інформаційно забезпеченим при здійсненні психологічної роботи з підлітками.

Мета дослідження – здійснити психодіагностику негативних емоційних станів сучасних підлітків

Формування емоційної саморегуляції підлітків може бути успішним за умови врахування психологічних особливостей вікового періоду. Серед них: негативна або несформована Я-концепція; низька витривалість до труднощів; підвищений егоцентризм; схильність до опору, протесту, неприйняття виховних авторитетів; незрілість моральних переконань; тяжіння до невідомого, ризикованого; здатність до ускладнення проблем; криза самоідентифікації; деперсоналізація та дереалізація у сприйнятті себе і навколишнього світу; амбівалентність та парадоксальність характеру; загострене тяжіння до дорослішання; тяжіння до незалежності та відриву від сім'ї; хвороблива реакція на пубертатні зміни; гіпертрофовані поведінкові реакції: емансипація, об'єднання у групи, хобі, сексуальні, дитячі (відмова від контактів, ігор, їжі, імітація, компенсація та гіперкомпенсація) тощо [3, с. 151].

Підлітковий період характеризується підвищеною вразливістю емоційної сфери, це може стати однією з найважливіших причин емоційного неблагополуччя. Науково доведено, що найбільш поширеними проявами емоційного неблагополуччя є підвищена тривожність, депресивні стани, нейротизм, агресія і т.д. [1]. Під час підліткового періоду було виявлено високий, в порівнянні з іншими віковими етапами, рівень тривожності, який

виявляється у всіх сферах спілкування, але особливо в спілкування з батьками як значимими дорослими і тими, від яких вони в якійсь мірі залежать [2].

Для емпіричного вивчення негативних емоційних станів сучасних підлітків були використані такі методики:

1. Методика «Шкала самооцінки тривожності Ч.Спілбергера – Ю.Ханіна»

2. Методика рівня тривожності підлітків.

3. Методика на виявлення дитячих страхів О.І. Захарова і М.Панфілова

Підсумовуючи результати трьох проведених методик, ми можемо визначити основні умови та чинники виникнення тривожності й страху. Одними з чинників можуть бути: потреба у спілкуванні, емоційність та надмірна вражливість, негативний вплив гаджетів

Умови за яких виникає страх чогось та тривожні стани – недостатня кількість спілкування з однолітками, непорозуміння з найближчим оточенням (батьками), самотність підлітка, ситуації, які несуть за собою негативний вплив.

Характеризуючи особливості емоційної сфери сучасних підлітків, необхідно, перш за все, відзначити її особливу вразливість, схильність до виникнення підвищеної тривожності, наявності страху, схильність до депресивних станів, нейротизму, агресії і т.д.

Особливості емоційної сфери підлітків проявляються також у розширенні паттернів емоційних переживань, збагаченні їх палітри. Підвищена емоційність підлітків зумовлена ставевим дозріванням та невірноваженістю процесів збудження й гальмування.

Проаналізувавши результати дослідження, можемо зробити висновок про те, що підлітковий вік – це особливий період у кожної людини, адже відбувається зміна анатомо-фізіологічних рис, цей процес значно впливає на емоційні стани підлітків, їхню поведінку і є одною з головних причин виникнення тривожності та емоцій страху.

Список використаної літератури

1. Кириленко Т. Психологія: емоційна сфера особистості / Т.Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 256с.
2. Психологія подростка. Полное руководство / под ред. А.А Реана. – СПб. : 2003. – 432с.
3. Чудина Е. А. Эмоциональная зрелость личности / Е. А. Чудина // Личность и проблемы развития, 2003. – С. 112–116.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошківська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету